

МАТРИЦА НА НАЦИОНАЛНИТЕ ИНТЕРЕСИ – ВОЕНЕН АСПЕКТ

България, както всички съвременни либерално-демократични държави, изгражда стратегията и политиката си на сигурност на основата на концепцията за „широкото“ разбиране на сигурността, дефинирана от международната конференция „Разоръжаване и развитие“, проведена в рамките на Генералната Асамблея на ООН през 1987 г.,:

„...Сигурността е приоритет на всички нации. Тя представлява фундамент както на разоръжаването, така и на общественото развитие. Сигурността се състои не само от военен, но и от политически, икономически, социални, хуманитарни и по човешките права и екологични аспекти.“

За да бъде операционализирана (т.е. за да се използва като инструмент на реалната политика) концепцията трябва да даде отговор на следните въпроси:

- **Сигурност за кого?** – държава, общество, граждани, съюзници, човечество;
- **Сигурност на какво?** – на кои ценности, политически и обществени атрибути;
- **Колко сигурност?** – равнище на амбициите;
- **Сигурност срещу какви заплахи?** – преки, индиректни, глобални;
- **Сигурност с какви средства?** – политически, икономически, военни;
- **Сигурност на каква цена?** – от какво друго ще се лиши управлението, за да инвестира в сигурност;
- **Сигурност в каква времева рамка?** – времеви хоризонт на решенията в сферата на сигурността.

С утвърждаване на процесите, започнали след края на „Студената война“, и превръщането им в устойчиви тенденции, и особено, след присъединяването към НАТО и ЕС, България постепенно преминава от политика на сигурност за *атрибутите на държавата*, към **политика за защита на националните интереси, националните ценности и начина на живот на гражданите.**

Планирането на националната сигурност и отбраната на страната предполагат квалифицирането на интересите на сигурност по *важност* и по *геополитически обхват*. Таксономията на националните интереси има за цел:

- Да се намали равнището на неопределеност при стратегическото планиране на въоръжените сили;
- Да се идентифицират правдоподобни параметри на военните конфликти и, респективно, на военните задачи на ВС;
- Да се определят близки до оптималните стратегически и оперативни способности на ВС;
- Да се формулират обосновани приоритети в развитието на ВС;
- Да се проектира взаимодействието със съюзниците в дългосрочна перспектива (военно, политическо и всичко друго необходимо).

Класифицирането на интересите по категории в зависимост от основните типове интереси и степента на тяхната важност се извършва с цел по-добра организация на политиката на сигурност чрез постигане на съответствие между задачите (целите) и ресурсите (средствата) на реалната политика.

Националните интереси на сигурността на България могат да бъдат категоризирани като **критични** (необходими за *оцеляване*), **жизнено важни** (необходими за *развитие*); **общи** (необходими за обща *поддръжка* на развитието на средата в регионален и глобален мащаб).

• *Интересите на оцеляване* са засегнати, когато над държавата и нацията се е надвесила реална военна опасност. Тези кризи са лесни за разкриване, защото предполагат единствено въоръжено нападение или заплаха от военно нападение от друга държава. При защитата на такива интереси България трябва да бъде в състояние да постигне пълна мобилизация на националния потенциал в реално време и да поддържа напрежението в действията си най-малкото до деескалиране на кризата или включване на съюзни или международни фактори. България трябва да бъде лидер сред съюзниците си както при мониторинга на кризата, така и при постигането на решения за колективни действия.

• *Интересите за развитие* са застрашени, когато даден проблем е толкова важен за благосъстоянието на нацията, че държавните ръководители не желаят да отидат на сериозни компромиси за разрешаването му. Те имат време за консултации със съюзниците, за провеждане на преговори с противника, за предприемане на политически и икономически мерки. Могат и да използват въоръжени сили под една или друга форма. При защита на жизнените интереси националната отговорност е висока, високо е и равнището на амбиции при използване на ВС; България може да поема водеща роля при колективни усилия или най-малкото да бъде важен фактор за успеха на колективните действия.

• Заплахите за *общите национални интереси* на оказват определящо влияние за сигурността и благополучието на нацията като цяло, но могат да дестабилизируют общата ситуация на сигурност,

с което да затруднят постигането на интереси от по-висок порядък. Държавното ръководство разглежда тези интереси като важни, но не решаващи за благополучието на нацията. Поради това, то ще бъде склонно на значителни компромиси с противостоящата страна; използване на ВС е възможно само, ако даден проблем е от важно хуманитарно значение или са застрашени жизнени интереси на съюзник на България.

Реалните национални интереси на България се намират в (естествен) процес на предефиниране след настъпилите тектонични промени в ядрото и в обкръжението на нацията – отпадането на идеологията на комунизма, разпадането на тоталното геополитическо пространство на бившия СССР, преминаването към демократично-либерална политическа система, присъединяването към НАТО и ЕС. Консолидирането на интересите в нов контекст е въпрос на стратегия и на време.

В *политически аспект* главен национален интерес ще бъде съхраняването на тенденцията към неотклонно усвояване на либералните свободи и отговорно гражданско и политическо поведение на България и българите като членове на ЕС и общността от демократични нации. В тази връзка консолидирането на демократичните и управленските институции, включително МО и БА, модернизирането на политическото управление и освобождаването на обществото от корупцията и криминалността чрез развитие на нормативната уредба и практиката за прилагането ѝ, са жизнено важни национални интереси. Специфичен интерес е възвръщането на доверието в политическата система и елита и формиране на „европейска“ политическа култура и гражданско общество.

В този контекст за България ще бъде въпрос на стратегически интерес кохезията и силата на НАТО и ЕС, военната ангажираност на САЩ в Европа и недопускане на по-нататъшно „отдалечаване“ в отношенията на сигурност между Запада и Русия.

В *икономически аспект* интересите на България ще бъдат все повече преплетени с икономическите политики на ЕС. Въпрос на жизнен интерес ще бъде България да се възползва от глобализацията не само от гледна точка на търговията и туризма, а преди всичко за технологично развитие на производството и услугите. Компенсиране на технологичното изоставане, диверсификацията на източниците на стратегически суровини и разширяването на реалния пазар на български стоки и услуги ще бъдат национални интереси, от постигането на които в голяма степен ще зависи просперитета на нацията. Намаляване равнището на бедността в България и приближаване към средния стандарт на живот в Европа са също жизнено важни интереси до 2025 г.

В тази времева перспектива е правдоподобно да се очаква че вече не всички интереси гарантирани с военен инструментариум ще бъдат в критична или жизнена зависимост от тях. Спектърът от военни задачи, изпълнявани в най-широк политически, обществен и хуманитарен аспект се увеличава до толкова, че може да се приеме за правдоподобна следната матрица на националните интереси във военния аспект на сигурността: (Фиг. 1)

НАЦИОНАЛНИ ИНТЕРЕСИ НА СИГУРНОСТ		
<i>степен на важност</i>		
критични	жизнено важни	общи
<p>Гарантиране на сигурността и отбраната в рамките на НАТО и ЕС</p> <p>Участие в колективната система за възпиране срещу употреба на военна и въоръжена сила срещу България</p> <p>Управление на военнополитически кризи, застрашаващи с масови жертви населението, критични обекти и суверенитета на страната</p> <p>Колективна отбрана срещу удари с ракетно-ядрено оръжие срещу обекти в България или на територията на Европа (НАТО)</p>		
<p>Защита на територията на страната и населението от терористични атаки</p>		

Превенция, изпреварване и защита в рамките на международни усилия срещу използване на ОМП от глобализирани терористи срещу обекти на територията на България или Европа (НАТО)	Превенция и изпреварване в подготовката на терористи за използване на ОМП в света	
Защита на националната критична инфраструктура и стратегически обекти от военни, въоръжени, кибернетични и други атаки		
Охрана и отбрана на граждански ядрени обекти от атаки	Участие в защитата на националната критична инфраструктура	Поддържане на способности за участие в ликвидиране на последствия
	Поддържане постигането на национални интереси и дипломатически усилия от ВС	
	Поддържане на съюзниците от НАТО и ЕС и приятелските държави	
		Поддържане на усилията на ООН и ОССЕ за постигане на мир и стабилност в света
		Оказване на хуманитарна и друга помощ на бедстващо население в страната и света

Фиг. 1. Военен аспект в матрицата на националните интереси